

СЕЛЕКЦІЯ ТА СОРТОВИВЧЕННЯ

ISSN 0558-1125

УДК 634.11:631.527:632.4

ОЦІНКА ЗИМОВИХ ЕЛІТНИХ ФОРМ ЯБЛУНІ (*MALUS DOMESTICA BORKH.*)

Л. Д. БОЛДИЖЕВА, кандидат с.-г. наук

О. І. КИТАЄВ, кандидат біол. наук

Інститут садівництва (ІС) НААН України,

03027, Київ-27, вул. Садова, 23;

e-mail: sad-institut@ukr.net, FORMYLA60@i.ua

З 2009 по 2014 роки відібрано вісім зимових елітних форм яблуні – 16-39-17, 17-5-155, 16-8-95, 17-6-56, 16-10-86, 16-21-55, 16-87-22, 16-64-265, які поєднують у собі високі стабільну врожайність, товарність, смакові якості, тривалі строк зберігання, зимостійкість з придатністю дерев до інтенсивних технологій вирощування. Важливим є те, що чотири з них імунні до парші, 17-5-155 відзначається високою польовою стійкістю до цієї хвороби. Більшість же форм стійка до борошнистої роси, що забезпечує одержання екологічно чистої продукції та зменшення техногенних навантажень на довкілля. В подальшому краці з них будуть зареєстровані як сорти для поширення в Україні.

Ключові слова: яблуня, елітні форми, врожайність, сорт, зимостійкість, товарність.

В сучасному інтенсивному садівництві зростає роль сорту і підвищуються вимоги до нього. За висновками селекціонерів, сортознавців, агротехніків і економістів, у збільшенні валового врожаю плодових культур, у тому числі і яблуні, частка сорту складає не менше 50-60 % [1, 4]. Тому неодмінними умовами росту і стабільності виробництва плодів цієї породи садоводи-дослідники вважають удосконалення сортового складу за продуктивністю, ставленням до біо- та абіотичних факторів навколишнього середовища [2, 4]. При цьому залучення кращих сортів у виробництво не пов'язане з додатковими капітальними вкладеннями.

Одним з найголовніших факторів, які визначають популярність сортів яблуні, є їх ринкові можливості. Адже фінансовий успіх гарантують лише ті з них, що поєднують однаковою мірою такі ознаки, як скороплідність і висока врожайність, стабільність товарні і відмінні товарні та смакові якості плодів, лежкість їх при зберіганні, стійкість проти хвороб і несприятливих умов зовнішнього середовища. Тому доводиться вивчати величезну кількість вітчизняних і закордонних сортів, створювати на їх основі принципово нові і виділяти такі, що в максимальній мірі володіють комплексом господарсько цінних ознак і забезпечують високу економічність.

Методика досліджень. Вивчення зимових елітних форм проводилось у гібридних насадженнях яблуні 2006 року садіння на підщепі 54-118 в ІС НААН та на Подільській ДСС у відповідності з «Программой и методикой сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур» (1999) [3].

Зимостійкість визначали шляхом штучного проморожування однорічних пагонів за методикою М. О. Соловйової [5].

Результати досліджень. Багаторічна робота дала змогу відібрати вісім зимових елітних форм (табл. 1) для подальшого вивчення та реєстрації кращих як сортів для поширення в Україні. Вони поєднують високі смакові якості плодів, товарність, лежкість при зберіганні та належні біохімічні показники з придатністю рослин до інтенсивних технологій вирощування. Важливо, що чотири форми імунні до парші, 17-5-155 виділяється високою польовою стійкістю до цієї хвороби, більшість високостійка до борошнистої роси, що забезпечує одержання екологічно чистої продукції та зменшення техногенних навантажень на довкілля.

1. Характеристика зимових елітних форм яблуні

Елітні форми і сорти	Ураження (бали)		Смакові якості плоду (бали)	Загальна оцінка плоду (бали)	Період зберігання плодів (дні)
	паршею	борошн. росю			
Голден Делішес (к.)	5-6	2-3	8,4	8,0	210
17-5-155	0	1	7,5	8,2	210
16-8-95	0	1	7,8	8,0	210
17-6-56	0	1	8,5	8,3	210
16-10-86	0	2-3	8,3	8,4	210
16-21-55	0	1	7,8	8,0	160
16-87-22	4-5	1-2	8,4	8,2	160
16-64-265	2-3	1	8,2	8,5	210
16-39-17	4-6	2-3	8,4	8,3	210

Наводимо стисло характеристику цих форм.

17-5-155. Походження невідоме, не пошкоджується паршею, скороплідна, врожайна (табл. 2), дерева невеликі, компактні. Плоди округло-конічні з червоним розмитим рум'янцем майже на всій поверхні, середньої щільності, соковиті.

16-8-95. Отримана від схрещування сортів Флоріна та Маяк, імунна до парші, врожайна, дерева невеликі. Плоди подовженоконічної форми, слабо ребристі, жовтувато-світло-зелені, зі слабким рум'янцем і сизуватим нальотом, середньої щільності і соковитості.

2. Урожайність елітних форм яблуні з 2009 по 2014 рр., кг/дер.

Елітні форми та сорти	Роки						середнє за роки плодоношення
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Айдаред (к.)	4.8	12.1	2.1	15.6	15.2	18.9	11.5
16-39-17	3.6	14.1	6.2	9.4	18.5	24.8	12.7
17-5-155	7.2	17.8	8.3	21.6	7.7	24.5	14.5
16-8-95	8.1	16.1	11.2	21.3	11.2	26.4	15.7
17-6-56	9.3	22.8	14.7	25.6	11.8	34.9	17.8
16-10-86	10.1	8.6	21.6	4.7	29.2	1.6	12.6
16-21-55	0.2	6.7	1.8	24.4	1.6	24.8	9.9
16-87-22	3.5	15.9	4.8	24.1	6.4	11.3	11.0
16-64-265	1.2	13.8	2.0	25.4	3.5	37.3	13.7

3. Пошкодження однорічних пагонів елітних форм яблуні при штучному проморожуванні. 2014 р.

Елітні форми та сорти	- 30 °С			- 35 °С		
	кора (бали)	деревина (бали)	брунька (бали)	кора (бали)	деревина (бали)	брунька (бали)
Айдаред (к.)	0.5	0.8	2.1	1.35	1.4	4.3
Аскольда (к.)	0.5	0.6	1.7	1.8	0.9	4.0
16-39-17	0.7	0.7	2.4	1.35	1.0	3.9
17-5-155	0.5	0.8	1.4	1.35	1.1	4.0
16-8-95	0.6	0.7	2.1	0.9	0.9	3.9
17-6-56	0.6	0.9	2.1	1.6	1.0	3.8
16-10-86	0.7	0.9	2.2	1.8	1.3	3.9
16-21-55	0.6	0.7	1.6	1.7	1.5	4.0
16-87-22	0.7	0.9	1.7	1.5	1.0	3.6
16-64-265	0.6	0.6	1.7	1.4	1.0	3.5

17-6-56. Походить від вільного запилення сорту Тодес, імунна до парші, дуже врожайна, дерева невеликі, компактні. Плоди округло-конічні, жовтувато-зелені, з червоним розмитим рум'янцем на сонячному боці, середньої щільності, дуже соковиті.

16-10-86. Виведена в результаті схрещування сортів Аскольда і Флоріна, імунна до парші, врожайна, дерева середньорослі. Плоди подовженоконічної форми з розмито-смугастим фіолетово-червоним рум'янцем на всій поверхні, середньої щільності і соковитості.

16-21-55. Одержана внаслідок схрещування сортів Рубінове Дуки та Флоріна, імунна до парші, врожайна, дерева невеликі. Плоди подовженоконічної форми з розмито-штрихуватим рум'янцем на більшій частині поверхні, дуже щільні.

16-87-22. Виведена від схрещування сортів Голден Делішес та Айдаред, врожайна, дерева компактні. Плоди подовженоконічної форми, жовто-зелені, середньої щільності і соковитості.

16-64-265. Отримана в результаті схрещування сортів Рубін (каз.) і Морспур Голден Делішес, врожайна, дерева невеликі. Плоди округло-конічні, жовтувато-зелені, дуже щільні, соковиті.

16-39-17. Виведена внаслідок схрещування сортів Рубін казахський (каз.) і Спартан, врожайна, дерева середні. Плоди подовжено-округлі з розмитим вишнево-бордовим рум'янцем на всій поверхні та з сизуватим нальотом, середньої щільності і соковитості.

Для широкого розповсюдження сорту в Україні одним із головних факторів є зимостійкість і оцінка гібридних форм на цю ознаку має важливе значення, але в польових умовах потрібні час і належні погодні умови. Тому всі елітні форми вивчалися на зимостійкість при штучному проморожуванні однорічних пагонів при температурі мінус 30 і мінус 35 °С (табл. 3).

Для порівняння пошкоджень разом з гібридними формами проморожували сорти Айдаред і Аскольда як контрольні. Зимостійкість усіх форм виявилася на рівні цих сортів (табл. 3).

Висновки. Всебічна оцінка зимових елітних форм яблуні дозволила відібрати кращі, які поєднують у собі врожайність, смакові якості плодів, зимостійкість, лежкість при зберіганні, стійкість до основних хвороб з придатністю до інтенсив-

них технологій вирощування. У подальшому це дасть можливість зареєструвати їх як сорти для поширення в Україні.

Список використаної літератури

1. Копань В. П. Селекція яблуні в Україні: дис. ... доктора с.-г. наук: 06.00.05. – Київ, 1995. – 308 с.
2. Кондратенко Т. Є. Сорти яблуні для промислових і аматорських садів України. – Київ: Манускрипт-АСВ, 2010. – 397 с.
3. Программа и методика сортоизучения плодовых, ягодных и орехоплодных культур / Под общ. ред. акад. РАСХ Е. Н. Седова и д-ра с.-х. наук Т. П. Огольцовой. – Орел: ВНИИСПК, 1999. – 608 с.
4. Седов Е. Н. Селекция и сортимент яблони для центральных регионов России. – Орел: ВНИИСПК, 2005. – 309 с.
5. Соловьева М. А. Методика определения зимостойкости плодовых культур: методическое пособие. – Ленинград, 1982. – 35 с.

ESTIMATION OF THE APPLE (MALUS DOMESTICA BORKH.) ELITE FORMS

L. D. BOLDYZHEVA, O. I. KITAYEV, PhDs

Institute of Horticulture, NAAS of Ukraine,

03027, Kyiv-27, 23, Sadova st.,

e-mail: sad-institut@ukr.net, FORMYLA60@i.ua

In the years 2009-2014 8 winter apple elite forms (16-39-17, 17-5-155, 16-8-95, 17-6-56, 16-10-86, 16-21-55, 16-87-22, 16-64-265) have been selected that combine high stable yield, marketability, fruits taste qualities, durable storage term, winter-hardiness with the possibility of growing trees according to intensive technologies. The important thing is that four of those forms are scab immune, 17-5-155 has a field resistance to it and most of the forms are powdery mildew resistant. This makes it possible to obtain ecologically pure products and reduce the environment contamination. In the future the best of them will be registered as the cultivars to be grown in Ukraine.

Key words: apple, elite forms, yield, cultivar, winter-hardiness, marketability.

ОЦЕНКА ЗИМНИХ ЭЛИТНЫХ ФОРМ ЯБЛОНИ (MALUS DOMESTICA BORKH.)

Л. Д. БОЛДЫЖЕВА, кандидат с.-х. наук

О. И. КИТАЕВ, кандидат биол. наук

Институт садоводства НААН Украины,

03027, Киев-27, ул. Садовая, 23,

e-mail: sad-institut@ukr.net, FORMYLA60@i.ua

С 2009 по 2014 годы было отобрано восемь зимних элитных форм яблони – 16-39-17, 17-5-155, 16-8-95, 17-6-56, 16-10-86, 16-21-55, 16-87-22, 16-64-265, которые объединяют в себе высокие стабильную урожайность, товарность, вкусовые качества плодов, длительный срок хранения, зимостойкость с возможностью выращивать деревья по интенсивным технологиям. Важно, что четыре

из них являются иммунными к парше, 17-5-155 отличается высокой полевой устойчивостью. Большинство же форм устойчиво к мучнистой росе, что дает возможность получать экологически чистую продукцию и уменьшать загрязнение окружающей среды. В дальнейшем лучшие из них будут зарегистрированы как сорта для выращивания в Украине.

Ключевые слова: яблоня, элитные формы, урожайность, сорт, зимостойкость, товарность.

Одержано редколегією 16.06.15